

Door: Hans Renders, gepubliceerd in het Historisch Nieuwsblad nr. 8, 2006

De huishoudster Annetje Beets krijgt een geheime verhouding met de latere politicus P.J. Oud. Nadat ze zwanger is geworden, geeft de vader van de minnaar, de effectenhandelaar H.C. Oud, haar geld om het kind weg te laten halen. Ze neemt het geld aan, maar haar kind laat ze via een ingewikkelde wisseltruc geboren worden en opgroeien in het gezin van haar zus. Annetje wordt vervolgens in 1919 door H.C. Oud in huis genomen als huishoudster. De twee krijgen ook een geheime verhouding; als daar na twintig jaar een einde aan komt, zorgt Oud er tegen betaling voor dat zijn buurman Christiaan Mansborg op de Amsterdamse Overtoom, bekend componist en getrouwd met de dochter van de tekenaar Johan Braakensiek, gaat scheiden en twee weken later met Annetje trouwt. Annetje, die te lang een nederig bestaan heeft geleid om de dingen maar op hun beloop te laten, zorgt er op slinkse wijze voor dat de villa die de twee buiten de stad kopen uitsluitend op haar naam komt te staan. Vervolgens begint zij haar kersverse echtgenoot te vergiftigen. Als dat niet lukt, zorgt ze ervoor dat hij opgenomen wordt in een krankzinnigengesticht.

Deze bizarre familiechroniek is nu te boek gesteld door de dochter van een van de kinderen uit het eerdere huwelijk van buurman Mansborg, Dorinde van Oort. Het verhaal leest aanvankelijk als een spannende roman, maar verzandt naar het einde toe steeds meer in pogingen om ons ervan te overtuigen dat het allemaal echt gebeurd is.

In haar nawoord in *Vrouw in de schaduw* bedankt de schrijfster iemand die haar van juridische adviezen heeft voorzien, op het achterplat staat dat deze familiegeschiedenis in romanvorm is opgetekend, en in de verantwoording lezen we dat 'naspeuringen en citaten grotendeels zijn gebaseerd op authentieke bronnen'. Merkwaardig voor een roman is dat er ook een fotokatern is opgenomen. Authentiek daaraan zijn in elk geval de portretten van H.C. en P.J. Oud.

Het staat iedereen vrij om erop los te fantaseren, en ook om dat in boekvorm te publiceren. Maar Van Oort doet iets anders. Op basis van de nalatenschap en allerlei documentatie uit archieven reconstrueert ze de geschiedenis, daarover laat ze geen misverstand bestaan. In de tekst doet ze verslag van haar naspeuringen in het Amsterdamse Gemeentearchief en bij het gesticht waar Christiaan Mansborg werd opgenomen, en ze citeert uitgebreid uit het familiearchief uit brieven van of over Annetje.

Ondertussen rijst de vraag of dat zomaar mag: onder het mom van een roman die tegelijkertijd bol staat van archiefverwijzingen iemand een onecht kind in de schoenen schuiven en een ander van niets minder dan poging tot moord betichten. Er zijn wel vaker romans geschreven waarin als artistieke en intellectuele exercitie een draai aan de geschiedenis wordt gegeven. Maar geen lezer van *Vrouw in de schaduw* zal denken een roman in handen te hebben. Toch wordt in geen enkele biografie of necrologie van de politicus P.J. Oud over een buitenechtelijk kind gerept. En Annetje Beets is nooit vervolgd wegens poging tot moord. Ook al schrijft Van Oort: 'De feiten lagen onomstotelijk vast. Oma Annetje had een aanslag op grootvaders leven gepleegd.' De bewijsvoering van deze aantijgingen is niet altijd overtuigend: niet als roman, want daarvoor is het verhaal nodeloos ingewikkeld, en niet als non-fictie, want daarvoor zit er te veel speculatie en vermenging van fantasie en werkelijkheid in het boek. Van Oort wil van twee walletjes eten, want ze kan dan wel beweren dat het hier een roman betreft, maar door P.J. Oud met naam en publieke wapenfeiten prominent op te voeren weet ze natuurlijk dat niemand *Vrouw in de schaduw* als fictie zal lezen. Ik vind deze handelwijze eerlijk gezegd niet erg dapper. Wie non-fictie publiceert, geeft zich over aan de regels en wetten tegen smaad en privacy-schending. En belangrijker nog: non-fictieschrijvers kunnen gecontroleerd worden op hun brongebruik. Dorinde van Oort onttrekt zich aan die toets door middel van een halfslachtige kunstgreep vol zelfverzonnen dialogen en overbodige speculaties. Alsof non-fictie niet spannend geschreven kan zijn.

Hans Renders is directeur van het Biografie Instituut en biograaf van Jan Campert.

Dorinde van Oort
Vrouw in de schaduw.
Een familiegeschiedenis
Uitgeverij Cossee, 288 p., € 19,90